

GÁDOROS

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés	3
2. A településkép bemutatása, település karakter	4
3. Örökségünk	10
A település építészeti jellemzői	10
Táj és természeti értékek	24
4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása	28
5. Településkép minőségi formálásra vonatkozó ajánlatok	31
Jellemzően utcavonalra nem merőleges telekosztású területek	31
A belterület további részei	34
A külterület védett területe	36
A külterület többi területe	36
6. Jó példák bemutatása	37
Impresszum	44

1. BEVEZETÉS

Gádosoros nagyközség település arculati kézikönyvének elkészítését a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény tette lehetővé, illetve minden település számára előírta annak elkészítését.

A fentiek figyelembe vételével készült Gádosoros településképi arculati kézikönyve is. A kézikönyv segítséget kíván nyújtani a település arculati értékeinek bemutatásával a meglévő értékeink megbecsüléséhez.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, céljuk nem a tulajdonosi és a tervezői szabadság megrövidítése, az uniformizálás, hanem egy iránymutatás a település különböző részeinek jellemző karakteréhez illeszkedő új épület létrehozásához, illetve meglévő épületek felújításának elősegítéséhez.

Gádosoros területén 3 Árpád-kori település volt, amit 1241-ben a tatárok felperzseltek. Gádosoros újraterelítése 1826-ban 40 telekheld kimérésével következik be. Az alapító földesúr a Bánfalva nevet adta a településnek. 1901. június 8-án Karácsonyi János (történész, püspök) javaslatára Gádosorosra változtatták a község nevét.

Maronka Lajos
polgármester

2. A TELEPÜLÉSKÉP BEMUTATÁSA, TELEPÜLÉS KARAKTER

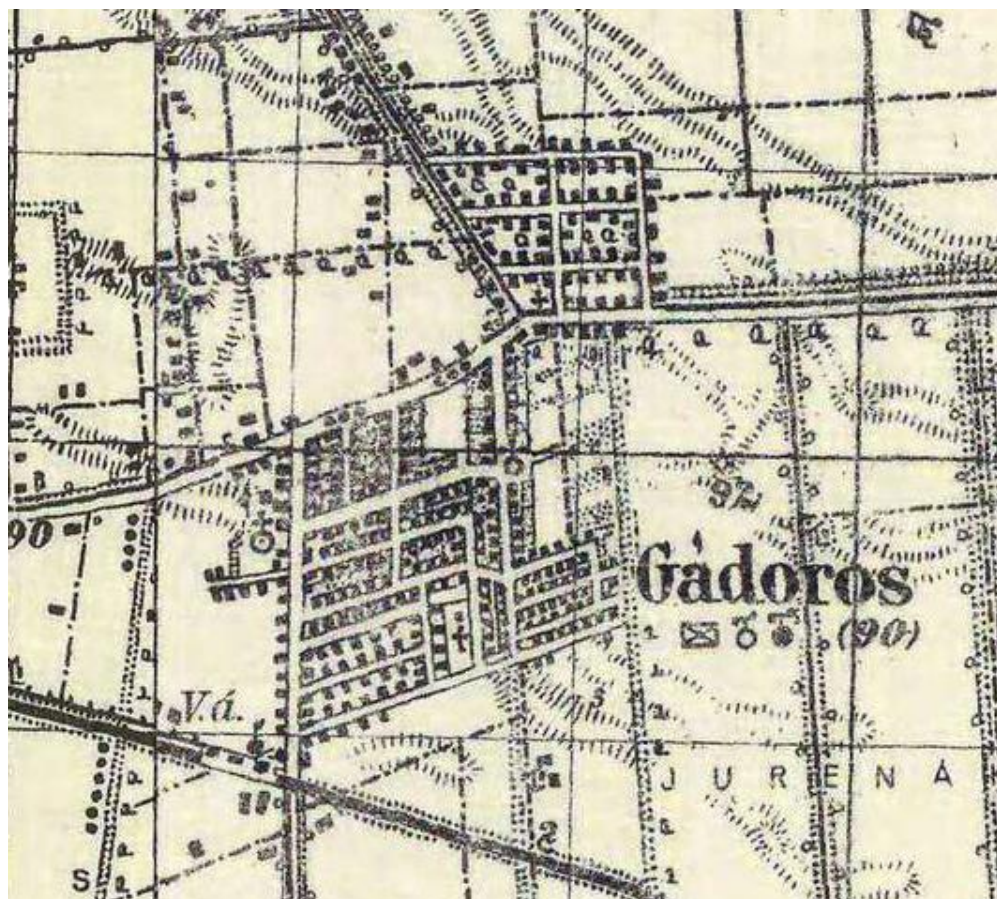
Gádoros Árpád-kori település melyet 1241-ben a tatárok felégettek. 1436-ból származó királyi adománylevelél már említi Gádoros-pusztát. Neve ősi templomának előcsarnokára, gádorára utal. A templom feltáratlan nyomai Gádoros belterületétől nyugatra található még a település mai közigazgatási területén. 1826-ban újratelepíti Báró Dezséri Rudnyánszky Sándor a mai belterület DK-i részén (Bánfalva – Szent István utca, Bánfalva utca, Attila utca).

A településen nagyságához képest sok köztéri szobor és emlékmű van, a település több országosan ismert személyt adott, ilyenek Báró Dezséri Rudnyánszky Sándor, Baross Károly (evangélikus lelkész), Justh Zsigmund (író), Békés József (dramaturg és író), Szalai György (bronzérmes olimpiikon), Pisont István (válogatott labdarúgó).

A második katonai felmérésen (1819-1869) már jól látszódik az újratelepítés után gyorsan kibővült településszerkezet.

Az 1941-es katonai felmérés térképén pedig már a mai település név Gádoros áll.

A település teljes területe közel sík, két érhajlat érinti csupán (Mágocsér, Szénásér), ezért a településhez közeledve a fák koronaszintje felett csupán a három templomtorony és az új víztorony vehető észre. A három templom közül a katolikus a legjobb állapotú, a másik két templom közel sincs olyan jó állapotban. Az épületek döntő többsége földszintes.

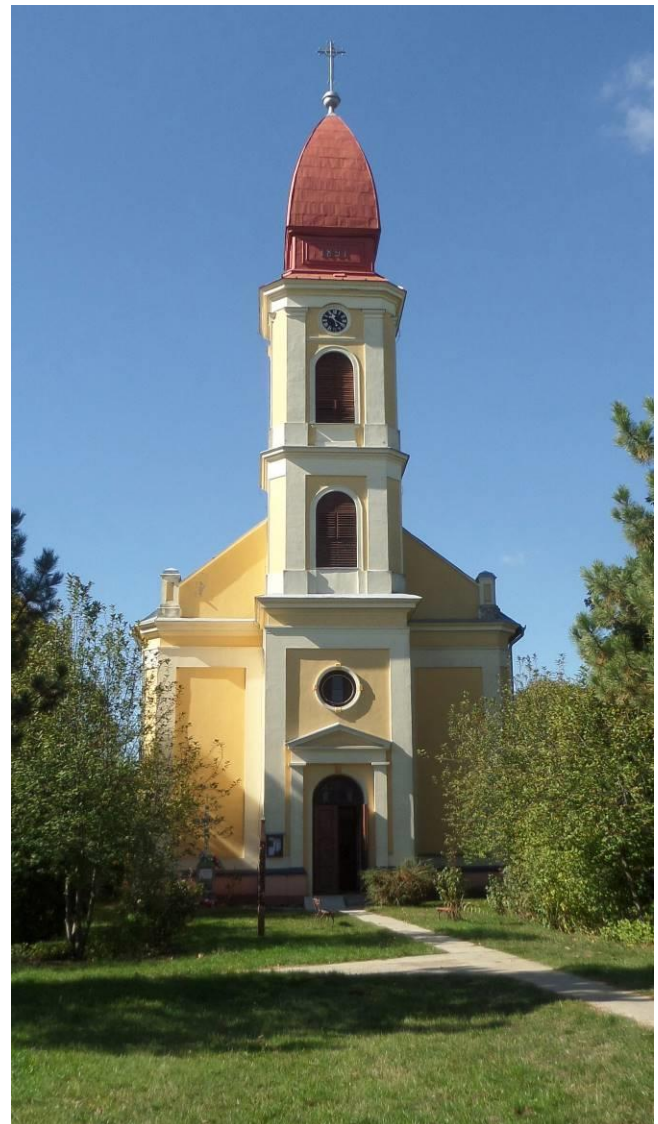
Kisboldogasszony Katolikus Általános Iskola.

Református templom.

Evangélikus templom.

Római katolikus templom.

Az evangélikus templom 1838-ban épült, melyet 1888-ban szenteltek fel. A Római katolikus templom 1844-ben épül és 1891-ben építik át. A Református templom 1929-re készült el.

Csupán néhány közintézmény és a központban található lakóépület emeletes.

Justh Zsigmond Művelődési Ház.

Polgármesteri Hivatal.

Bank épület.

Muskátli utca.

A település nem rendelkezik jelentős tanyavilággal, a külterületen azonban található néhány major, melyek közül a legrégebbi a Werner major, melynek főépülete ma is jó állapotban van. Sajnos a többi major területén említésre méltó karakteres épület nem található.

Feltűnő, hogy a településen sok olyan lakóház található, melynek utcai homlokzata nem az egyenes utca tengelyével párhuzamos. Igen sok a közterületen található különféle fa építmény, ezek többségét a Makovecz tanítványok tervezték.

Szent István utca 24.

Bánfalva utca 14.

Igen sok téгла homlokzatú lakóépület található a település öregebb részein.

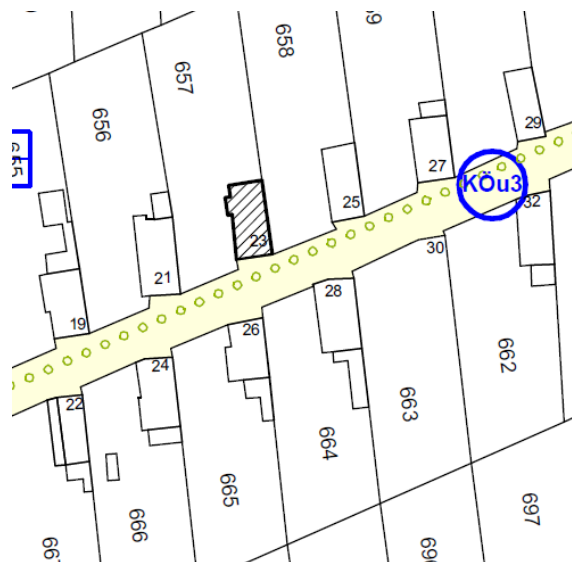
Fő utca 59.

3. ÖRÖKSÉGÜNK, A TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ ÉPÍTÉSZETI, TÁJ ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TELEPÜLÉSKÉPI JELLEMZŐK

A település legrégebbi épületei a Bánfalvi részen találhatók, műemlék épület a településen nincsen, egyedileg védett régészeti lelőhely a településen nincsen. A régészeti lelőhelyek száma 22 db.

A TELEPÜLÉS ÉPÍTÉSZETI JELLEMZŐI

A nagyközség legkarakteresebb épületei a település azon a területén találhatóak, ahol az első Bánfalvi telekosztásokhoz hasonlóan az utca tengelyére nem merőleges telekosztások vannak. Ezeken a területeken a közterület határa nem egy egyenes vonal. Az utca egymással szemben lévő oldalának vonalvezetése eltérő, mivel alkalmazkodik a ferde telekosztás kedvező beépíthetőségéhez. A közterület határ ilyen kialakítása a megyében egyedül álló.

A Bánfalvai területen jellemző épületek:

Bánfalva utca 23.

Szent István utca 24.

Szent István utca 9.

Szent István utca 5.

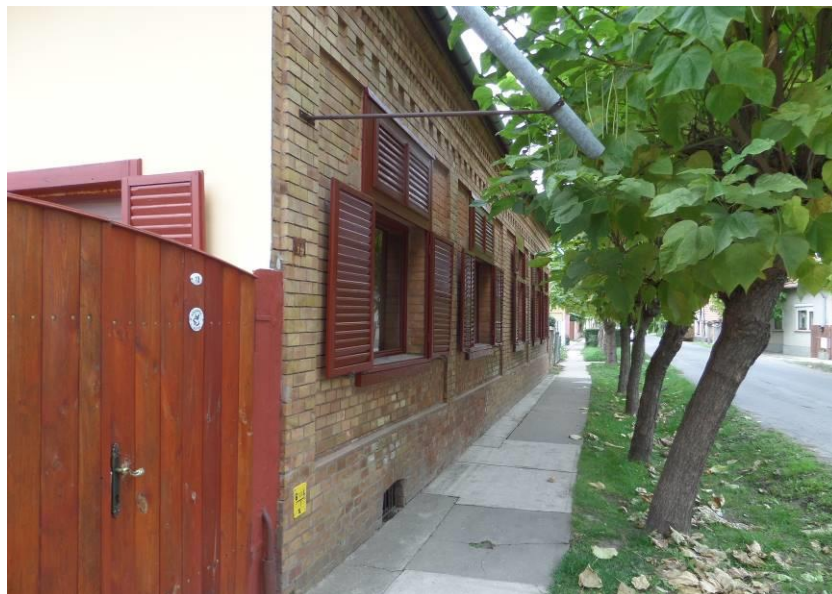

Szent István utca 3.

Bánfalva utca 14.

Gádosron sok az utcafronti téglaburkolatú épület, sok ismétlődő részlet található ezeken az épületeken (álozlopok, párkányzatok, ablakkeretek).

Nagy utca 19.

Nagy utca 75.

Nagy utca 55.

Arany János 44.

Nagy utca 96.

Arany János utca 26.

Arany János utca 40.

Szép bejárat ajtó.

Arany János 22.

Arany János utca 16.

Darányi utca 30.

Szép idomtégglák, ablakkeretek és áloszlop.

Arany János utca 5. szép oromfalazata és párkánya.

Fő utca 21.

Darányi utca 34.

Petőfi utca 6.

Nagy utca 17.

A Nagy utca 17. homlokzatán szépen megmaradt, felfuttatott téglaburkolat.

Ezen téglaburkolatú épületek arányait megtartva több téglaburkolat nélküli épület is található.

Szabadság utca 9.

Nagy utca 17.

Deák Ferenc utca 13.

Szabadság utca 11.

Darányi utca 32.

Darányi utca 28.

Jókai utca 21.

Madách Imre utca 5.

Radnóti Miklós utca 13.

Október 6. utca 12.

Kossuth utca 15.

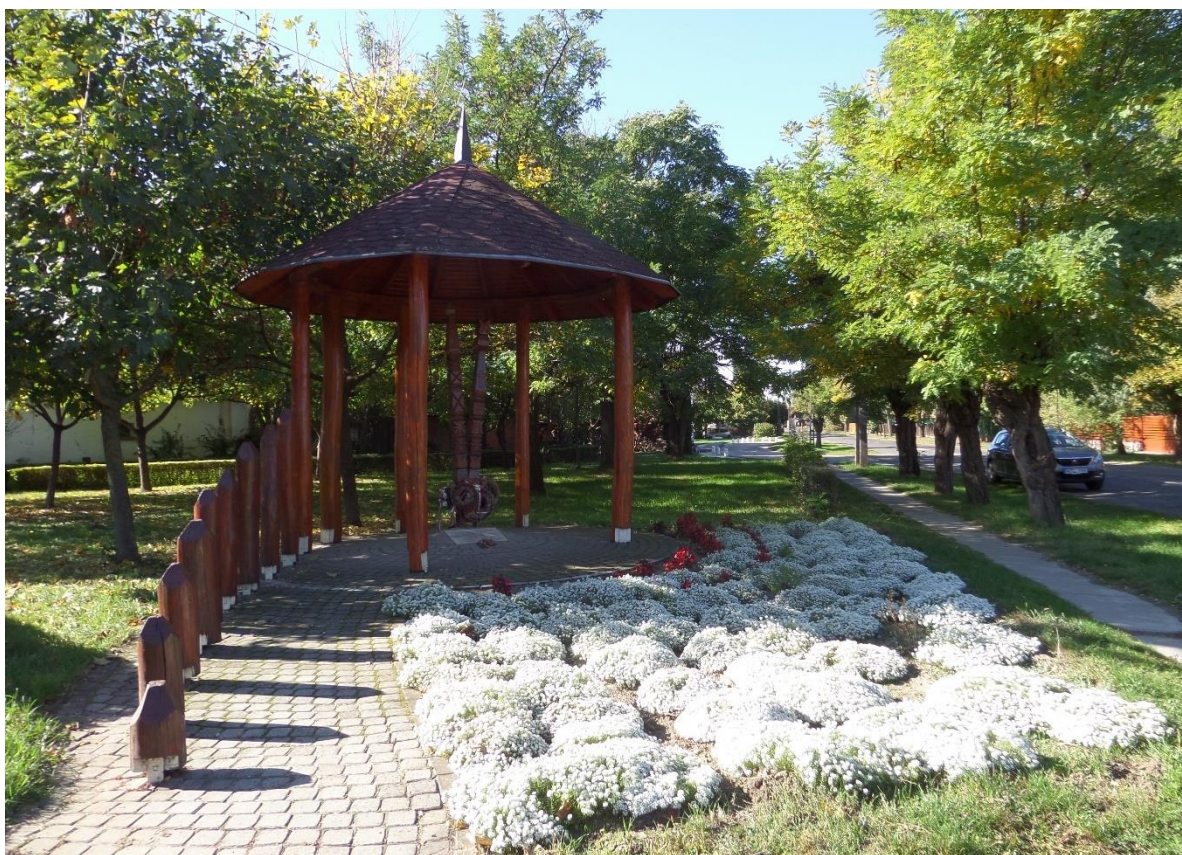
Építészeti értéket képeznek a jól megtervezett közterületi faépítmények és képzőművészeti alkotások, emlékművek.

Pihenő.

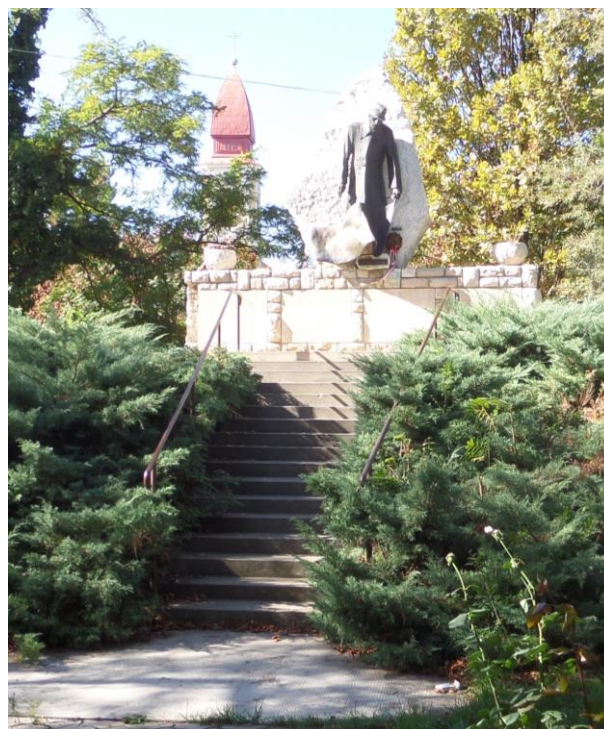
Bajcsy-Zsilinszky utcai buszvégállomás.

Bajcsy-Zsilinszky utcai 1956-os emlékmű.

Székelykapu a Kossuth utcában.

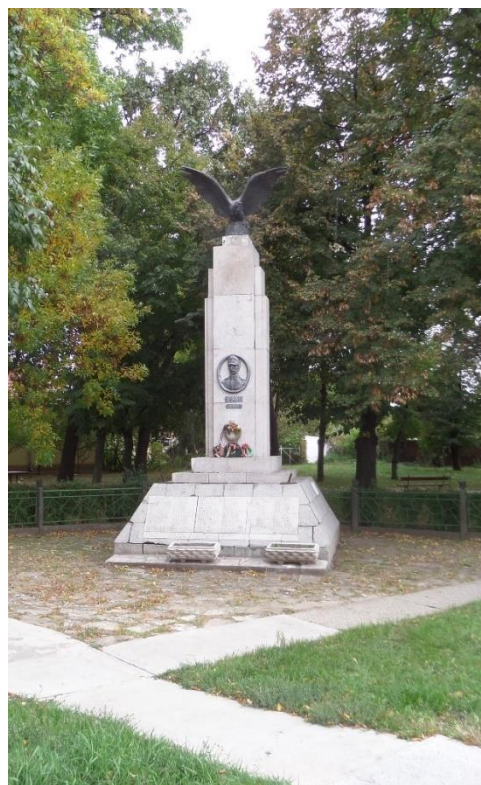
II. világháborús emlékmű.

Dr. Hidasi László mellszobra.

Milleniumi emlékmű.

I. világháborús emlékmű.

Buszváró a Kossuth utcán.

Piac tér.

Kapu a Béke téren.

Gádoroson találni több, szépen kialakított kerítést is.

Bajcsy-Zsilinszky utca 108

Nagy utca 68.

Kossuth utca 15.

Rákóczi utca 54.

Szabadság utca 8.

Rákóczi utca 52.

Madách Imre utca 11.

TÁJ ÉS TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

A település utcai fasorai Gádoros arculatához pozitívan járulnak hozzá.

Gádoros közparkjaira jogosan lehetnek büszkék a település lakói, de több ház előtt a lakók is szépen kezelik a közterületet.

A Polgármesteri Hivatal előtti tér.

Székelykapu a Kossuth utcán.

Bajcsy-Zsilinszky utcai 1956-os emlékmű.

Római katolikus templom

II. világháborús emlékmű.

Esze Tamás utca 15.

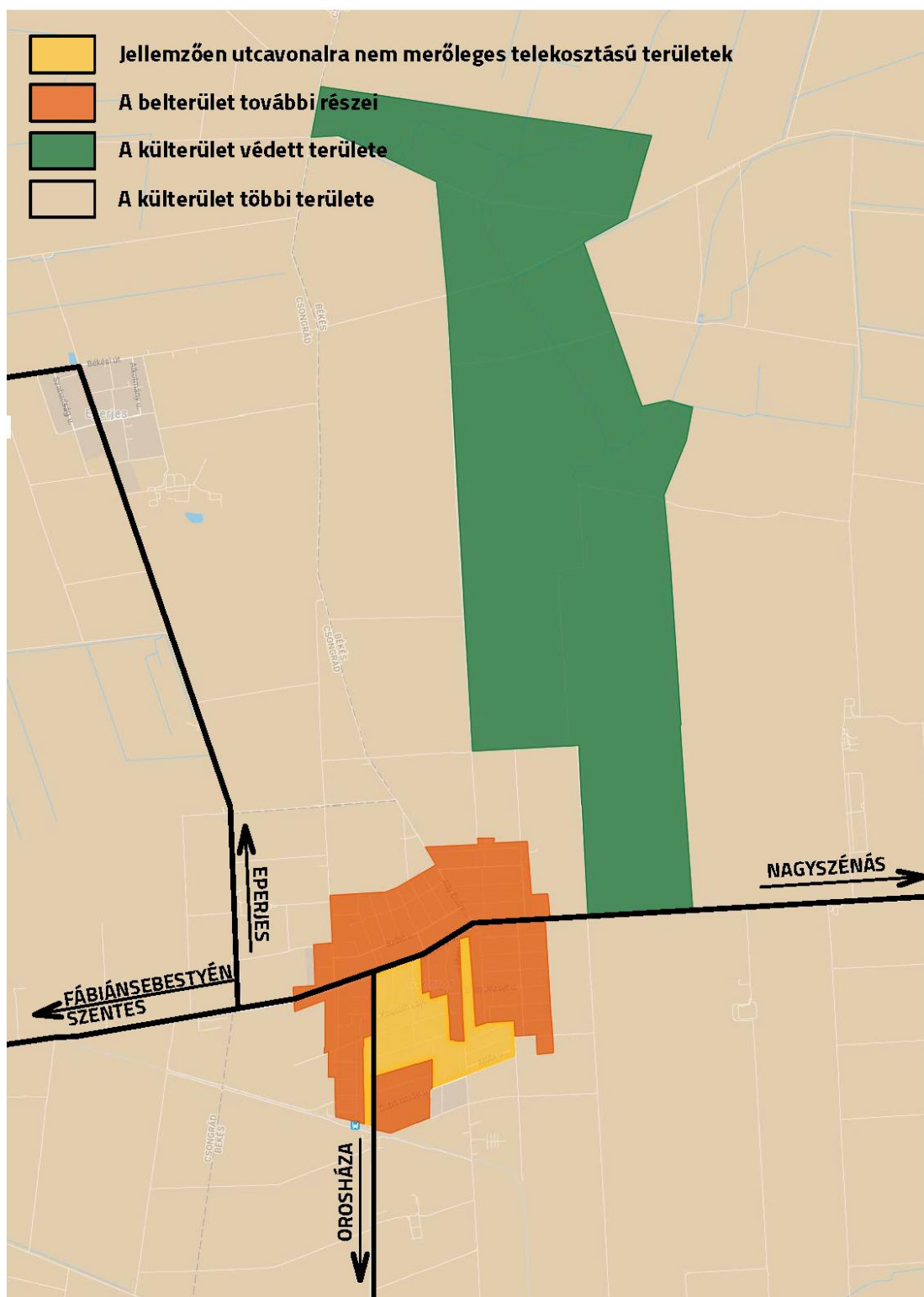
Bajcsy-Zsilinszky utca 38.

Gádoros külterület ÉK-i részét a Natura 2000-es az ökológiai hálózat övezetei, és a tájképvédelmi szempontból meghatározó területek érintik, ezeknek megtartása minél kisebb változtatása fontos cél. Ezeken a területeken növénytelepítések során nem invazív, őshonos fajok telepítése javasolt.

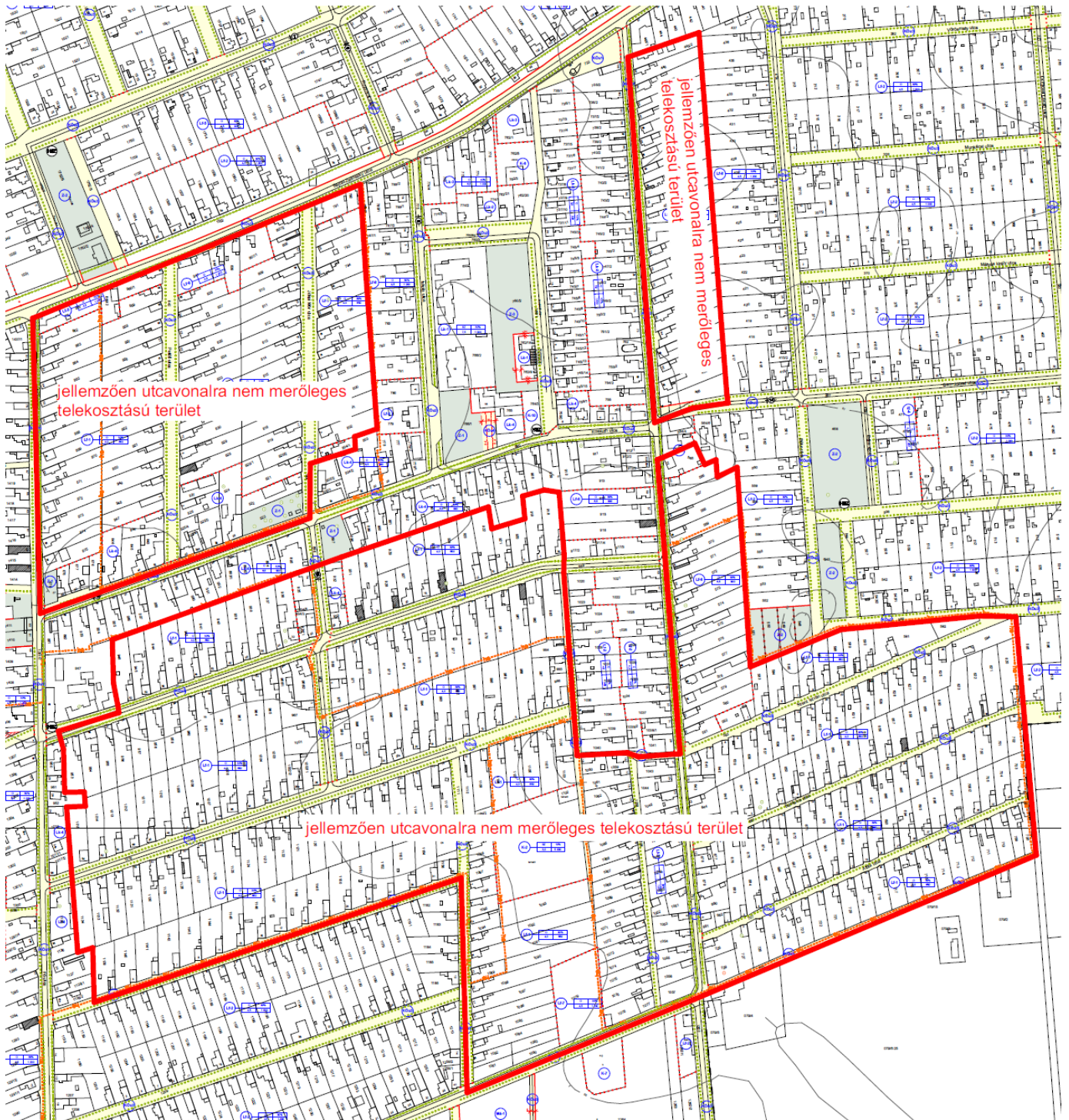

4. TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ, ELTÉRŐ KARAKTERŰ TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA

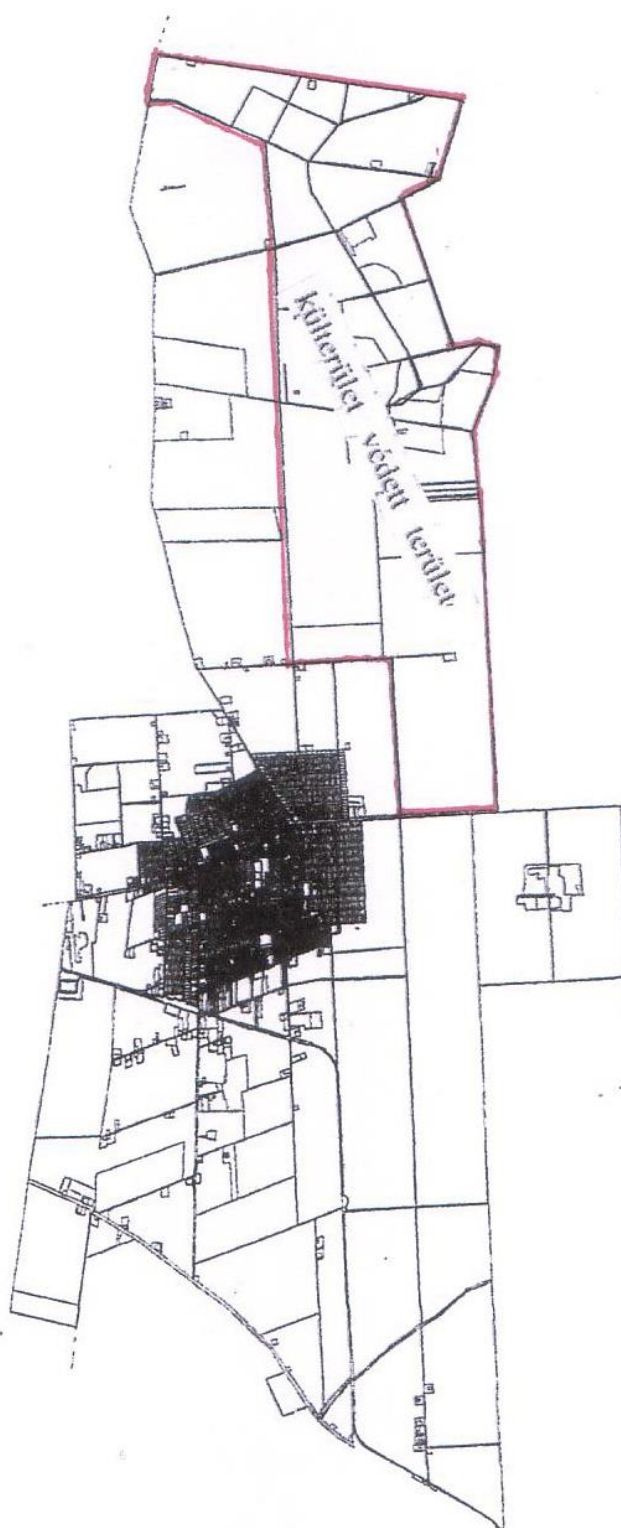
Településképi szempontból négy területet lehet megkülönböztetni.

A településkép szempontjából meghatározó területek
belterület

A településkép szempontjából meghatározó területek
külsőterület

5. TELEPÜLÉSKÉP MINŐSÉGI FORMÁLÁSÁRA VONATKOZÓ AJÁNLATOK

JELLEMZŐEN UTCAVONALRA NEM MERŐLEGES TELEKOSZTÁSÚ TERÜLETEK

Ezen a területen a közterület, magánterület határának kialakítása egyedülálló értéke a településnek, hasonlóan kialakított ingatlanhatárok Békés megye településein nincsenek. Megőrzésük hosszú időre karaktert biztosít a településnek. Ezen a területen kívánatos az új épületek építésénél is az épületeket a telekhatárra építeni. Az épület főgerincét pedig a telekhatárral párhuzamosan a szomszédos épületekéhez hasonlóan kialakítani. Kívánatos az utcafronton téglaburkolatot alkalmazni, de legalább a téglaburkolatú épületek néhány motívumát átvenni. Ezen a területen akár tömör, akár áttört kerítés építése is elfogadható.

Petőfi utca 6.

Bánfalva utca 14.

Nagy utca 17.

Szent István utca 9.

Rákóczi utca 52.

Lapostető ne épüljön, a tető hajlásszöge 30-40° közötti legyen.

Új épületek építésénél törekedni kell a környezetbe való illeszkedésre, az eresz és gerincmagasságot illetően.

A területen a legjellemzőbb tetőforma az utcára merőleges oromfalas kialakítás. Az új épületeknél is erre kell törekedni és minél egyszerűbb kevésbé összetett formákat kell létrehozni.

Új kerítések létesítésénél törekedjünk áttört kerítés építésére.

A BELTERÜLET TOVÁBBI RÉSZEI

Ezen a területen új épület vagy épület bővítése esetén a kétoldali szomszédos épülethez történő igazodás a legfontosabb. Ez azt jelenti, hogy elsősorban a főépületek gerincvonalának kell illeszkednie a sáttortetős épületek közé vagy sáttortetős épület, vagy utcával párhuzamos gerincű épület elhelyezése a kívánatos. Természetesen ahol már valamelyik szomszédos épület utcára merőleges gerincű akkor az ahhoz történő igazodás is elfogadható. A település ezen területén jellemzően áttört kerítések vannak, sok a lábazattal ellátott kerítés.

Kossuth Lajos utca 4.

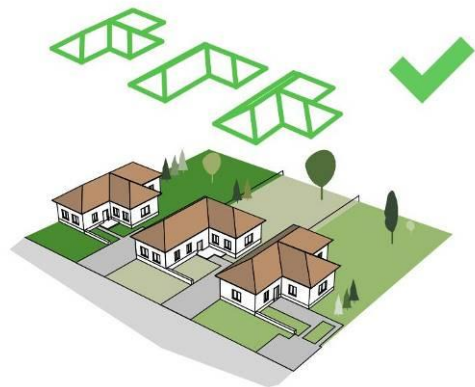

Szécheny István utca 5.

Kossuth Lajos utca 15.

Új épület vagy épületek létesítésénél a szomszédos épület valamelyikének tetőgerincvonalának irányát és előkertjének méretét kell megtartani. A tetőforma kialakításánál ügyeljünk a minél egyszerűbb forma kialakítására, kerüljük a bonyolult, összetett formákat.

Új kerítés kialakításánál az áttört kerítést létesítsük előnyben.

A KÜLTERÜLET VÉDETT TERÜLETE

Ezen a területen található természeti értékek Natura 2000, az ökológiai hálózat és tájképvédelmi terület, ezek érintetlen megőrzése igen fontos. Ezen a területen semmilyen építmény elhelyezése nem lenne kívánatos, ezért csak azt ajánljuk, hogy lehetőleg új épület, légvezeték vagy egyéb építmény ne változtassa meg a táj karakterét.

A KÜLTERÜLET TÖBBI RÉSZÉ

Ezek a területek a dűlőutak és közutak menti fasorok, majorok valamint a még meglévő tanyák körüli fa és cserje sorok képeznek táji értéket.

A meglévő majorok fejlesztésével egyidejűleg mindig gondoskodjunk a művelés alatt lévő területek felől új fasorok és bokrok telepítéséről.

Új tanya építésénél hasonlóképpen járunk el, hogy a természetben ne az épületek domináljanak. Ezt a célt szolgálhatja az épületek magasságának korlátozása is.

JÓ PÉLDÁK BEMUTATÁSA

A Kossuth utcában a Hagyományok háza nemcsak funkciójában hagyományőrző, hanem megjelenése is példamutató a település építési hagyományának továbbvitelére.

Kossuth utca 15.

Egy a karakteres épületek szerény jó karbantartására mutatunk be egy jó példát.

Szent István utca 9.

A meglévő utcafronti téglaburkolatú épületeknek a mai kor igényeihez való igazítását mutatják az alábbi képek. A kisebb-nagyobb átalakítások ellenére sok épület megőrizte az eredeti karakterét melyet jól példáz az alábbi oromfal és párkányzat is.

Fő utca 21.

Homlokzati részletek:
párkányzat, oromzat.

Arany János 26.

A település központjának kertvárosias beépítése is jó példát mutat.

Muskátli utca.

Muskátli utca.

A Muskátli utca 10 és Nagy utca 26. számú épületek, Makovecz Imre Kossuth díjas építész tervei alapján épültek.

Muskátli utca 10.

Nagy utca 26.

A kerítések kialakítására is találkozhatunk a településen jó példákat.

Bajcsy-Zsilinszky utca 108.

Madách Imre utca 11.

Kossuth utca 4.

A magán ingatlanok előtti közterület gondozására is vannak jó példák.

Esze Tamás utca 15.

Bajcsy-Zsilinszky utca 38.

Bajcsy-Zsilinszky utca 108.

Muskátli utca.

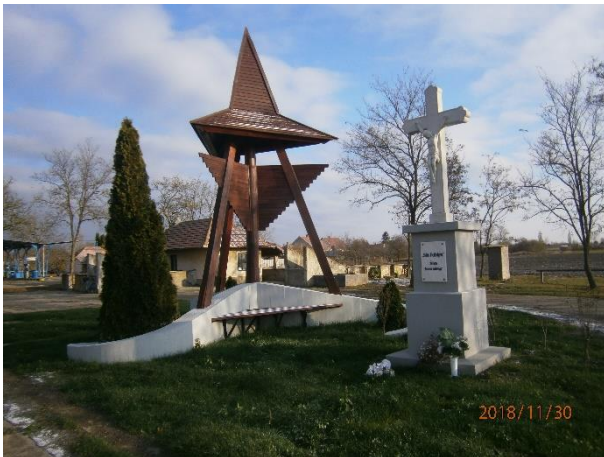
A közterületek karakteres fa építményei is a település képének feltűnően jó szereplői, melyeket a Makovecz Stúdió fiatal építészei terveztek.

Buszváró a Kossuth utcán.

Piac tér.

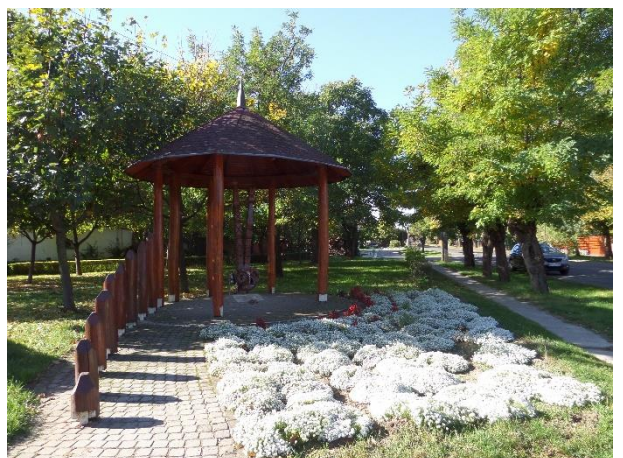
Pihenő.

Székelkapu a Kossuth utcán.

Bajcsy-Zsilinszky utcai buszvégállomás.

Bajcsy-Zsilinszky utcai 1956-os emlékmű.

IMPRESSZUM

GÁDOROS NAGYKÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

GÁDOROS NAGYKÖZSÉG HONLAP CÍME:	www.gadoros.hu
GÁDOROS NAGYKÖZSÉG E-MAIL CÍME:	gadoros@gadoros.hu
GÁDOROS NAGYKÖZSÉG POSTAI CÍME:	5932 Gádosros, Kossuth L. u. 16.
ÖNKORMÁNYZAT TELEFONSZÁMA:	+36 68/490-001
POLGÁRMESTER:	Maronka Lajos
FŐPÍTÉSZ:	Molnár Zoltán Gyula
FOTÓK:	Csaba Márton, www.gadoros.hu , Google Streetwiew
KATONAI TÉRKÉPEK:	mapire.eu
KÉSZÍTETTE:	Csaba Márton

GÁDOROS, 2018.